

MARGARET ATWOOD

L'ASSASSÍ CEC

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS
DE XAVIER PÀMIÉS

BARCELONA 2022

QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *Blind Assassin*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2000 by O. W. Toad, Ltd.
© de la traducció, 2022 by Xavier Pàmies Giménez
© d'aquesta edició, 2022 by Quaderns Crema, S. A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S. A.

Aquesta traducció ha rebut una ajuda del Canada Council for the Arts

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

Il·lustració de la coberta de Leonard Beard

ISBN: 978-84-7727-661-6
DIPÒSIT LEGAL: B. II 089-2022

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *juny de 2022*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

TAULA

I

El pont, 11 – *The Toronto Star*, 1945, 14 –
L'assassí cec: Pròleg, 15

II

L'ou dur, 19 – *The Globe and Mail*, 1947, 25 –
El banc del parc, 26 – *The Toronto Star*, 1975, 30 –
Les catifes, 31 – *The Globe and Mail*, 1998, 36 – El cor de
pintallavis, 37 – *Butlletí del consell escolar i de l'associació
d'alumnes de l'institut Coronel Henry Parkman*, 1988, 45

III

El lliurament, 49 – La capsa de plata, 59 – L'antiga fàbrica
de botons, 67 – *Avilion*, 77 – La roba de núvia, 89 –
El gramòfon, 100 – Dia de fer el pa, 110 –
Llaços negres, 125 – El refresc, 129

IV

El cafè, 137 – *The Port Ticonderoga Herald and Banner*,
1933, 141 – El cobrellit de xenilla, 142 – *The Mail and Em-
pire*, 1934, 147 – El missatger, 149 – *The Mail and Empire*,
1934, 157 – Els cavalls de la nit, 158 – *Mayfair*, 1935, 163 –
La campana de bronze, 165

V

L'abric de pell, 173 – El soldat exhaust, 184 – La senyoreta
Violence, 195 – Les *Metamorfosis* d'Ovidi, 206 –
El pícnic de la fàbrica de botons, 217 – Les donadores de
pa, 231 – Fotografies acolorides a mà, 245 – El rebost del
soterrani, 259 – Les golfes, 273 – La Sala Imperial, 284 –
L'Arcadian Court, 293 – El tango, 305

VI

El vestit de pota de gall, 317 – El brocat vermell, 323 – *The Toronto Star*, 1935, 329 – Pel carrer, 330 –
El porter, 337 – *Mayfair*, 1936, 346 –
Un extraterrestre al gel, 347

VII

El bagul de viatge, 359 – El Foc Etern, 367 – Postals
d'Europa, 380 – El capell de color cru, 393 –
Embriagat, 401 – Sunnyside, 410 – Xanadú, 419

VIII

Relats carnívors, 431 – *Mayfair*, 1936, 440 – Les venus del
planeta Aa-a, 441 – *The Mail and Empire*, 1936, 451 – El
Top Hat Grill, 452

IX

La bugada, 459 – El cendrer, 468 – L'home del cap en
flames, 479 – El *Water Nixie*, 486 –
El castanyer d'Índies, 497

X

Els homes llangardaix de Xenor, 503 –
Mayfair, 1937, 508 – Carta de Bella Vista, 510 – La torre,
512 – *The Globe and Mail*, 1937, 516 – Union Station, 517

XI

El vàter, 523 – El gatet, 528 – Bella Vista, 537 – Feia lluna
aquella nit, 543 – El bar restaurant Betty, 552 –
La nota, 563

XII

The Globe and Mail, 1937, 571 – *Mayfair*, 1939, 572 – Espe-
rits i cors, 574 – Les cortines grogues, 580 –
El telegrama, 584 – La destrucció de Sakiel-Norn, 586

XIII

Els guants, 591 – El foc de la llar, 597 –
La granja Diana, 604 – Talús, 614

XIV

El cabell ros, 623 – Les victòries se'n van tal com arriben,
629 – El munt de runa, 639

XV

*L'assassí cec: Epíleg, 649 – The Port Ticonderoga
Herald and Banner, 1999, 651 – El llindar, 652*

Agraïments, 655

Imaginem-nos que el monarca Agha Muhàmmad Khan ordena que tota la població de la ciutat de Kerman sigui assassinada o privada de la vista, sense excepcions. Els seus pretorians s'hi posen amb diligència. Disposen els habitants en fila, tallen el cap als adults, treuen els ulls als infants [...]. Més tard tot d'infants cecs surten de la ciutat en processó. Uns quants comencen a vagar pel camp, es perden al desert i es moren de set. Altres grups arriben a llocs habitats [...] cantant cançons sobre l'extermini dels habitants de Kerman [...].

RYSZARD KAPUŚCIŃSKI

Nedava, el mar no tenia límits, no veia cap riba.
Tanit era immisericorde, les meves pregàries van ser ateses.
Vosaltres que us ofegueu en l'amor, recordeu-me.

Inscripció en una urna funerària cartaginesa

La paraula és una flama que crema sota un pàmpol fosc.

SHEILA WATSON

I

EL PONT

Deu dies després d'haver-se acabat la guerra, la Laura, la meva germana, es va estibar per un pont anant amb cotxe. El pont estava en obres i va envestir el senyal de perill. El cotxe va caure una trentena de metres barranc avall trinxant les capçades carregades de fulla nova, es va encendre i va rodolar fins a la petita riera que corria al fons de tot. Damunt hi van anar a parar fragments de pont. Va quedar reduït a poca cosa més que ferralla carbonitzada.

Me'n va venir a assabentar un agent de policia, perquè el cotxe era meu i n'havien trobat la matrícula. Se'm va adreçar en to respectuós, segurament perquè havia reconegut el cognom d'en Richard. Va dir que podia ser que les rodes se li haguessin ficat als carrils del tramvia o que li haguessin fallat els frens, però que també es veia obligat a informar-me que dos testimonis dignes de confiança—un advocat jubilat i el comptable d'un banc—asseguraven haver presenciat tot l'accident. Havien dit que la Laura havia donat un cop de volant deliberat i havia saltat del pont amb la mateixa naturalitat de qui baixa una vorera. Li havien vist les mans al volant perquè duia guants blancs.

Jo vaig pensar que no havien sigut els frens. La Laura tenia els seus mòbils personals, i no eren sempre els mateixos que els de l'altra gent. En aquest sentit era irreductible.

—M'imagino que voldran que algú la identifiqui—vaig dir—. Vindrà de seguida que pugui.

Vaig sentir-me la veu, serena i com si m'arribés de lluny. De fet amb prou feines vaig aconseguir que les paraules em sortissin; em notava la boca embaldada i la cara contreta de dolor, com si hagués anat al dentista. Estava disgustada amb la Laura pel que havia fet, però també amb el policia per haver

donat a entendre que ho havia fet. Em sentia el cap envoltat d'un aire calent que m'aixecava els cabells i feia que se m'arremolinessin com quan s'aboca tinta a l'aigua.

—S'haurà de fer un atestat, senyora Griffen—va dir el policia.

—Per descomptat—vaig respondre—; però va ser un accident. La meva germana no era gaire bona conductora.

Vaig imaginar-me la cara ovalada i fina de la Laura, el monyo amb el passador ben posat, la roba que devia dur: un vestit camiser amb coll rodó petit, de color auster, blau marí, gris metàl·lic o verd de passadís d'hospital; colors de penitent, que semblava que els dugués més per obligació que no perquè els hagués triat. La seva mitja rialla transcendent i l'enarcament de sorpresa de les celles com de qui admira el paisatge.

Els guants blancs eren un gest de Ponç Pilat. De mi se'n rentava les mans; de tots nosaltres.

¿En què devia haver pensat quan el cotxe va saltar del pont i va quedar suspès enmig de la claror de la tarda, brillant-hi com un espiadimonis en aquell instant de respiració continguda, abans de caure a plom? En l'Alex, en en Richard, en la mala fe, en el nostre pare i la seva ruïna; en Déu, potser, i en la funesta relació a tres bandes que havia establert. O en el feix de llibretes escolars barates que devia amagar aquell matí mateix al calaix de la còmoda on jo tenia les mitges, sabent que així seria jo qui les trobaria.

Quan el policia se'n va haver anat vaig pujar a dalt a mudar-me. Per anar al dipòsit de cadàvers em calien uns guants i un barret amb vel. Alguna cosa que em tapés els ulls. Potser hi hauria periodistes. Havia de demanar un taxi. També havia de trucar a en Richard al despatx per avisar-lo, perquè segur que voldria tenir una declaració fúnebre a punt. Vaig entrar al vestidor. Em calia roba de dol i un mocador.

Vaig obrir el calaix i hi vaig trobar les llibretes. Vaig desfer la teranyina de cordill de rostir que les subjectava i em vaig

adonar que m'espetegaven les dents i que sentia fred a tot el cos. Vaig pensar que era de la sotragada.

De cop em va venir a la memòria la Reenie de quan érem petites. Era la Reenie qui ens curava les rascades, els talls i les petites ferides que ens fèiem. La mare devia estar descansant o fent bones obres en alguna banda, però la Reenie sempre hi era. Ens collia de terra a pes de braços i ens asseia a sobre de la taula de fòrmica blanca de la cuina, al costat de la massa de pastís que estenia, el pollastre que tallava o el peix que esmocava, i llavors ens donava un terròs de sucre moreno perquè tinguéssim la boca tancada. «Digues on et fa mal—deia—. Para de bramar. Calma't i ensenya'm on tens el mal».

Però hi ha gent que no sap dir on té el mal, no se sap calmar i és incapaç de parar de bramar.

«THE TORONTO STAR»,
26 DE MAIG DEL 1945

UNA MORT QUE SUSCITA DUBTES
EN EXCLUSIVA PER A L'«STAR»

L'atestat sobre la mort que hi va haver la setmana passada a Saint Clair Avenue ha conclòs que va ser per accident. Mentre la senyoreta Laura Chase, de vint-i-cinc anys, conduïa cap a l'est el dia 18 de maig a la tarda, el cotxe se li va desviar cap a les tanques que delimitaven les obres de reparació del pont, va caure al fons del barranc i es va encendre. La seva germana, la senyora Iris Griffen, muller del magnat de la indústria Richard E. Griffen, va declarar que la senyoreta Chase patia d'unes migranyes que li afectaven la vista. Al l'atestat va negar en rodó la possibilitat que la seva germana hagués pogut conduir en estat d'embriaguesa, perquè la senyoreta Chase no bevia.

A criteri de la policia, una roda atrapada en algun punt del carril del tramvia hauria pogut propiciar l'accident. Inicialment s'havien suscitat dubtes sobre les mesures de seguretat preses pel consistori, però el peritatge efectuat per l'enginyer municipal Gordon Perkins els ha dissipat.

L'accident ha revifat les protestes sobre l'estat de les vies del tramvia en aquest tram de via pública. Herb T. Jolliffe, representant dels contribuents municipals, ha explicat als periodistes de l'*Star* que aquesta no és la primera desgràcia causada per unes vies en mal estat. El consistori municipal n'hauria de prendre nota.

«L'ASSASSÍ CEC», DE LAURA CHASE, NOVA
YORK, REINGOLD, JAYNES & MOREAU,
1947

PRÒLEG: PLANTES PERENNES
PER A JARDINS DE ROCALLA

Té una sola fotografia d'ell. La té ficada en un sobre de paper kraft on havia escrit «Retalls», i el sobre el té amagat entre els fulls del llibre *Plantes perennes per a jardins de rocalla*, on a ningú se li acudiria de mirar.

Ha conservat aquesta fotografia zelosament perquè es pot dir que és l'única cosa que li queda d'ell. És en blanc i negre, feta per una d'aquelles voluminoses màquines de retratar amb flaix i amb forma de caps d'abans de la guerra, que tenien aquella manxa com un acordió i una funda de pell que semblava un morro d'animal, plenes de corretges i sivelles. La fotografia és d'ells dos fent un pícnic: ella i el seu xicot. Al revers hi ha escrit «pícnic» a llapis; no hi ha ni el nom d'ell ni el d'ella, sinó només «pícnic». No li cal escriure'ls, perquè ja els sap.

Estan asseguts sota un arbre, que podria ser que fos una pomera; però en aquell moment no hi va parar gaire atenció. Ella du una brusa blanca amb les mànigues arremangades fins al colze i unes faldilles amples ficades entre els genolls. Per la forma com té la brusa estampida al cos, devia fer aire; o potser no, sinó que l'hi tenia enganxada perquè feia calda. Sí, feia calda. Mentre agafa la fotografia amb la mà encara nota l'escalfor que en surt, com l'escalfor que a mitjanit emet una pedra escalfada pel sol.

Ell du un barret de color clar posat de gairell que li deixa part de la cara a l'ombra. Sembla que tingui la cara més morena que ella. Ella està entregirada cap a ell i somriu amb un somriure que no recorda haver fet a ningú més des d'ales-

hores. A la fotografia se la veu molt jove, massa, tot i que en aquell moment ella no s'hi sentia tant. Ell també somriu, amb una blancor de dents que sembla la fognada que fa un misto quan el rasques per encendre'l, però té la mà aixecada com si es defensés d'ella o es protegís de la màquina o de la persona que feia el retrat; o bé de la gent que temps a venir pogués mirar-lo i examinar-lo per mitjà d'aquesta quadrada finestra il·luminada de paper lluent. Amb la mà estesa amb què es protegeix sosté una punta de cigarro.

Quan està sola agafa el sobre de paper kraft i treu la fotografia d'entre els retalls de diari que conté. La posa sobre la taula i es queda observant-la com si mirés en un pou o en un bassal, buscant-hi alguna cosa més enllà del seu propi reflex, alguna cosa que li ha caigut o hi ha perdut, fora de l'abast però encara visible, que centelleja com una joia en la sorra. Es fixa en cada detall: els dits esblanqueïts pel flaix o per la llum del sol; els plecs de la roba de tots dos; el fullatge de l'arbre; les petites formes arrodonides que en pengen, que potser sí que eren pomes. L'herba hirsuta de primer terme. Aquells dies l'herba era groga perquè havia fet un temps sec.

En un costat—invisible d'entrada—hi ha una mà segada a l'altura del puny per la vora de la fotografia com si l'haguessin tallat unes estisores, plana sobre l'herba com si l'hi haguessin llençat. Abandonada.

El rastre d'un núvol allargassat en el cel lluminós, com un esquitx de gelat sobre crom. Els dits tacats de nicotina d'ell. La llüissor d'aigua al fons. Tot ja ofegat.

Ofegat però brillant.

II

«L'ASSASSÍ CEC»: L'OU DUR

¿Què voldràs, doncs? ¿Esmòquings i idil·lis, o naufragis en una costa deserta? Pots triar: selves, platges tropicals, muntanyes... O una altra dimensió de l'espai; és el que domino més.

¿Una altra dimensió de l'espai? Caram!

No te'n riguis. És un recurs molt pràctic. Pots fer que hi passi el que vulguis. Naus espacials, uniformes arrapats a la pell, pistoles de rajos, marcians amb cos de calamar gegant i coses per l'estil.

Tria tu, diu ella. Tu ets l'expert. ¿Què tal un desert? Sempre n'he volgut conèixer un. Amb un oasi, evidentment. Estarien bé unes palmeres datileres per fer bonic.

Està arrencant la crosta del sàndvitx. Les crostes no li agraden.

Els deserts no donen gaire joc. És un paisatge amb pocs elements, almenys si no hi poses unes quantes tombes. Llavors hi podria córrer una colla de dones despullades que fossin mortes de fa tres mil anys, de formes esveltes i elegants, llavis de color robí, cabellera blau cel de rissos esborrifats i uns ulls com uns nius d'escurçons. Però no crec que pugui fer-t'hi enganxar. No tens gustos escabrosos.

No es pot dir mai. Encara em caurien bé.

No ho crec. Són per a les grans masses. Però a les portades agraden molt: se t'enreden al voltant del cos i te les has de treure de sobre a cops de culata.

¿Podria tenir una altra dimensió de l'espai però també amb les tombes i les dones mortes, sisplau?

Això és demanar molt, però miraré què hi puc fer. També podria afegir-hi unes quantes verges ofertes en sacrifici, amb plastrons metàl·lics, turmelleres de plata i túniques vaporoses. I una canilla de llops afamats de més a més.

Veig que no t'hi poses per poc.

¿T'estimes més els esmòquings, doncs? ¿Creuers, llençols blancs, besamans, llepaculs?

No, ja em sembla bé. Com tu creguis.

¿Vols un cigarro?

Ella fa que no amb el cap. Ell se n'encén un fent rascar el misto amb l'ungla del dit gros.

Et cremaràs, diu ella.

Encara no m'ha passat mai.

Ella li mira la màniga arremangada de la camisa, blanca o blau clar, i tot seguit el puny i la pell més morena de la mà. Emet una mena de fulgor, com si reflectís el sol. ¿Com és que no el mira tothom? En tot cas, allà a l'aire lliure crida massa l'atenció. Tenen gent al voltant, asseguda a l'herba o ajaguda, arrepenjant-se en un colze; altres persones que també fan pícnic, amb roba clara d'estiu. Tot és molt com cal. Tot i així ella té la sensació que estan tots dos sols, com si la pome-
ra sota on seuen no fos un arbre sinó una tenda; com si esti-
guessin encerclats per una ratlla dibuixada amb guix. Dintre
d'aquesta ratlla són invisibles.

Serà a l'espai, doncs. Amb tombes, verges i llops, però per entregues. ¿Entesos?

¿Com vols dir, per entregues?

Com qui diu a terminis, com quan compres un moble.

Ella va riure.

No, ho dic de debò. No es pot fer a correuita; poden ser dies. Haurem de tornar a quedar.

Ella dubta. Entesos, acaba dient. Si puc; si m'ho puc combinar.

Perfecte, diu ell. Ara deixa'm rumiar.

Diu això en to indiferent; si ella notés massa ànsia podria fer-se enrere.

Al planeta... Aviam: Saturn no, que és massa a prop. Al planeta Zicró, situat en una altra dimensió de l'espai, hi ha una

planura sembrada de pedruscall. Al nord hi ha l'oceà, que és de color violaci. A l'oest hi ha una serralada de muntanyes on diuen que després de la posta hi vaguen les àvides mortes vivents que ocupen les ruïnes tombes que hi ha escampades. Ja veus que hi poso les tombes de bon començament.

T'agraeixo el detall, diu ella.

Em ceneixo al que t'he ofert. Al sud hi ha una abrasadora immensitat de sorra, i a l'est unes quantes valls profundes que devien haver sigut rius.

¿No hi ha canals, com a Mart?

Sí, i tant; canals i de tot. Molts vestigis d'una antiga civilització que havia sigut molt avançada, tot i que actualment en aquesta regió només hi ha una població dispersa de primitius grups nòmades. Al mig de la plana hi ha un gran munt de pedres. Tota la terra del voltant és erma, i només hi creixen unes quantes mates raquíques. No és ben bé un desert, però s'hi acostia. ¿Queda algun sàndvitx de formatge?

Ella busca a la bossa de paper. No, diu, però queda un ou dur.

No s'havia sentit mai tan contenta. Tot és nou una altra vegada, encara per fer.

És exactament el que el metge m'ha receptat: una llimonada, un ou dur i tu. Fa girar l'ou entre les palmes de les mans per esquerdar-ne la closca i poder-lo pelar bé. Ella li mira la boca, la mandíbula, les dents.

Cantant als jardins públics al meu costat. Té la sal.

Gràcies. No t'has descuidat de res.

Aquesta plana erma no la reivindica ningú, prossegueix ell. Més ben dit: la reivindicuen cinc tribus diferents, però cap és prou poderosa per aniquilar les altres. Totes passen de tant en tant pel costat d'aquest gran munt de pedres, pasturant els seus ramats de tulk—uns animals de caràcter ferotge semblants a bous de color blau—o transportant mercaderia de

poc valor amb les seves bèsties de càrrega, que són una mena de camells de tres ulls.

El munt de pedres s'anomena, segons la llengua de cada tribu, el cau dels escurçons voladors, el claper de les lloses, la llar de les mares vociferants, la porta del no-res i el clot dels ossos rosegats. Cada tribu n'explica un relat semblant. Sota els rocs, segons diuen, hi ha enterrat un rei, un rei anònim; i no només el rei, sinó també les ruïnes de la ciutat majestuosa que havia governat. La ciutat havia quedat arrasada en una batalla, on havien capturat el rei i l'havien penjat en una palmera en senyal de victòria. Quan havia sortit la lluna l'havien despenjat i enterrat, i hi van apilar pedres a sobre per assenyalar el lloc. Pel que fa als altres habitants de la ciutat, els van assassinar tots. Van matar homes, dones, infants i nadons, i també els animals. Passats a tall d'espasa i morts a desstralades. No van deixar res viu.

Que esgarrifós.

Pots enfonsar la pala a terra pràcticament on vulguis que segur que alguna cosa esgarrifosa sortirà a la llum. Els ossos són bons per tenir públic; sense ossos no hi ha relats. ¿Queda llimonada?

No, diu ella. Ens l'hem acabat. Segueix.

El nom de la ciutat s'havia esborrat del record dels conqueridors, i és per això—segons els cronistes—que ara aquest lloc es coneix només pel nom de la seva desfeta. El munt de pedres, doncs, és alhora un exercici volgut de recordança i de desmemòria. En aquesta regió són uns enamorats de les paradoxes. Cada una de les cinc tribus afirma que va ser l'atacant victoriós. Cada una es recrea recordant aquell carnatge. Cada una creu que el seu déu particular l'hi va ordenar com a legítima venjança a causa de les pràctiques impies a què es consagrava la ciutat. La maldat s'ha de rentar amb sang, deien. Aquell dia la sang va córrer com l'aigua, o sigui que encabat tot devia estar ben net.

Cada pastor o comerciant que hi passa afegeix una pedra

a la pila. És una tradició antiga; es fa en record dels difunts, dels teus difunts; però, com que ningú sap del cert qui són els morts que hi ha sota el munt de pedres, tothom hi deixa una pedra per si de cas. T'ho expliquen dient que el que hi va passar va ser voluntat del seu déu, i que deixant-hi una pedra acaten aquesta voluntat.

També hi ha un relat on s'afirma que la ciutat no va quedar arrasada en realitat, sinó que, gràcies a un encanteri que només coneixia el rei, la ciutat i els seus habitants van desaparèixer i van quedar substituïts per espectres de si mateixos; i el que van cremar i matar només van ser aquests espectres. La ciutat com a tal es va reduir fins a fer-se molt petita i va anar a parar en una cova de sota del gran munt de pedres. Tot el que hi havia segueix sent-hi, incloent-hi els palaus i els jardins plens d'arbres i flors; i també les persones, menudes com formigues, però fent-hi la seva vida de costum, amb els seus vestits minúsculs i els seus minúsculs banquets, explicant-se els seus minúsculs relats i cantant les seves minúscules cançons.

El rei sap què va passar, i això el tortura, però tota l'altra gent no ho sap. No saben que s'han tornat tan petits. No saben que figura que són morts. Ni tan sols saben que s'han salvat de la mort. Per a ells, la volta de roca és el cel; la llum hi entra per una obertura diminuta que hi ha entre les pedres, i ells es pensen que és el sol.

El fullatge de la pomera remoreja. Ella aixeca la vista cap al cel i tot seguit mira el rellotge. Tinc fred, diu. I vaig tard. ¿Et podràs desfer de les proves? Ella mateixa arreplega els trossos de closca de l'ou i fa una bola amb el paper encerat.

¿Que tens pressa? No fa pas fred.

Bufa una mica d'aire del riu, diu ella. El vent deu haver girat. S'inclina endavant i fa acció d'aixecar-se.

No te'n vagis encara, diu ell. No te'n vagis tan de cop.